

COMPLEXUL MUZEAL ARAD

ZIRIDAVA
STUDIA HISTORICA
XXIX

Editura MEGA
Cluj-Napoca, 2024

**Proiect editorial coordonat de Complexul Muzeal Arad
și susținut financiar de Consiliul Județean Arad**

Consiliul de redacție:

Redactori: SORIN OVIDIU BULBOACĂ, FELICIA ANETA OARCEA.

Secretari de redacție: LIVIA MAGINA, IOAN PAUL COLTA, ADRIANA PANTAZI.

Consiliul științific:

JOSEF WOLF, Institutul pentru Istoria și Geografia Regională a Șvabilor Dunăreni, Tübingen, Germania; OVIDIU PECICAN, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca; MIRCEA MĂRAN, Școala de Studii Înalte pentru Educatori „Mihailo Palov”, Vârșeț, Serbia; ANDREEA EMBER, Centre des Monuments Nationaux, France; EUSEBIU NARAI, Universitatea de Vest Timișoara; CAMIL PETRESCU, Universitatea de Vest Timișoara; ANDREI FLORIN SORA, Universitatea din București, Societatea de Științe Istorice din România; LAURENȚIU ȘTEFAN SZEMKOVICS, Arhivele Naționale Istorice Centrale, București; ANDREI ANDÓ, Universitatea „Aurel Vlaicu” Arad; MARIUS IOAN GREC, Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” Arad; DORU SINACI, Biblioteca Județeană „A. D. Xenopol” Arad; VIOREL ACHIM, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” București.

*In Romania, the periodical can be obtained through subscription or exchange,
sent as post shipment, from Museum Arad, Arad, Piata G. Enescu 1, 310131, Romania.
Tel. 0040-257-281847.*

ZIRIDAVA. STUDIA HISTORICA

Any correspondence will be sent to the editor:

MUSEUM ARAD

Piata George Enescu 1, 310131 Arad, RO

e-mail: office@museumarad.ro

The content of the papers totally involve the responsibility of the authors.

Persoane de contact:

Dr. Sorin Ovidiu Bulboacă: sorin_bulboaca@yahoo.com

Dr. Felicia Aneta Oarcea: felly_oarcea@yahoo.com

Dr. Ioan Paul Colta: ioanpaul.colta@gmail.com

ISSN 3061-399X ISSN-L 3061-399X

ISSN 3061-4015 ISSN-L 3061-399X

Copertă: CĂLIN MAN

Tehnoredactare: IOAN DOREL RADU

Editura Mega | www.edituramega.ro
e-mail: mega@edituramega.ro

CUPRINS

- 9 **ALINA NICOLETA PĂDUREAN**
În loc de prefață
In memoriam Corneliu Pădurean (1952–2024)
O viață în slujba oamenilor și a istoriei
In memoriam Corneliu Pădurean (1952–2024)
A lifetime dedicated to people and history
- 43 **OVIDIU PECICAN**
Letopisețul Cantacuzinesc. Considerații contextuale
Catacuzino Chronicle. Contextual considerations
- 63 **SORIN OVIDIU BULBOACĂ**
Lipova în timpul lui Gabriel Báthory (1608–1613)
Lipova in the time of Gabriel Báthory (1608–1613)
- 71 **ELENA RODICA COLTA**
Cărți franceze din fondul Bibliotecii Asociației Culturale „Kölcsey” din Arad
French books from the Library of the „Kölcsey” Cultural Association in Arad
- 87 **ANDREEA EMBER**
Le domaine de Maisons sur Seine et ses constructions d’origine
The Maisons sur Seine estate and its original constructions
- 107 **IOAN BOLOVAN**
Mythology versus historical reality about the ideal of national unity
during the Revolution of 1848–1849 in Transylvania
*Mitologie versus realitate istorică privind idealul unității naționale în timpul Revoluției
de la 1848–1849 în Transilvania*
- 123 **CRISTINA GUDIN**
Considerații privind studenții Facultății de Drept din București în perioada
1864–1918
*Considerations regarding the students of the faculty of law from Bucharest in the period
1864–1918*

- 147 **FELICIA ANETA OARCEA**
 Divorțialitatea în prima jumătate a secolului al XX-lea.
 Studiu de caz: localitatea Almaș (județul Arad)
Divorce rates in the first half of the 20th century.
Case study: Almaș (Arad County)
- 159 **MARIUS-CLAUDIU DINCĂ**
 Repere din activitatea muncitorilor brutari arădeni în perioada interbelică
Highlights from the activity of Arad bakery workers in the interwar period
- 181 **IONELA SIMONA MIRCEA**
Si vis pacem para belum!
 Apărarea pasivă a orașului Alba Iulia în perioada interbelică
Si vis pacem para belum!
The passive defense of the city Alba Iulia in the interwar period
- 201 **GHERGHINA BODA**
 Istoricul Baroului Hunedoara
History of the Hunedoara Bar
- 215 **EUSEBIU NARAI**
 Ripensia în Divizia Națională (1932–1933)
The Ripensia team in the National Division (1932–1933)
- 255 **CORINA MAȘCA**
 The dynamics of the communist rise: an analysis of the archival documents regarding the Romanian Communist Party in Mureș county (1944–1945)
Dinamica ascensiunii comunismului: o analiză a documentelor de arhivă a Partidului Comunist Român din județul Mureș (1944–1945)
- 273 **MIRCEA MĂRAN**
 Amatorismul cultural ca tip de conservare a identității naționale a românilor din Serbia (1945–1952)
Cultural amateurism as a type of preservation of national identity of Romanians in Serbia (1945–1952)
- 283 **SORIN MITU**
 Scriitori români din anii comunismului național în luptă cu iredentismul maghiar
Romanian writers from the years of national communism in the fight against Hungarian irredentism

- 297 **ADRIANA PETROI**
Grebenăț – sat păstrător al tradițiilor românilor din Banatul Sărbesc
Grebenăț – A village that preserves the traditions of the Romanians from the Serbian Banat
- 305 **Sorin Ovidiu Bulboacă**
Recenzie – Ligia Boldea, *Nobili și demnitari ai Banatului montan medieval și premodern. Studii istorice*
- 307 **IONELA SIMONA MIRCEA**
Recenzie – Ela Cosma, Attila VargaARGA (coordonatori), *Avram Iancu – 150 de ani de la moarte. Studii și comunicări*
- 311 **IONELA SIMONA MIRCEA**
Recenzie – Ela Cosma, *Avram Iancu, avocatul moșilor și al națiunii române. Documente necunoscute din colecția Rațiu de la BCU Cluj-Napoca (1850–1877)*
- 315 **IOAN BOLOVAN**
Recenzie – Gabriela Adina Marco, *Români, sârbi, slovaci pe Valea Mureșului Inferior (1802–1918)*
- 319 **MARIJA MILINKOVIĆ**
Recenzie – *New cultural and political perspectives on Serbian-Romanian Relation/Noi perspective culturale și politice asupra relațiilor sârbo-române*

Istoricul Baroului Hunedoara

History of the Hunedoara Bar

GHERGHINA BODA*

Abstract: The legal phenomenon has accompanied human society at all stages of its development, which has required the establishment of specific bodies to regulate people's misconduct, as well as punitive means associated with each violation of social rules. Each historical period is characterized by a legal system that met the requirements of the time and that, like society, has been constantly perfected and improved. Bars appeared in the second period of the 19th century, first in Bucharest, then in Iași, Dolj-Jiu, and in Deva in 1923.

Keywords: Hunedoara Bar society, justice, lowyer, judge.

Apariția și dezvoltarea fenomenului juridic, precum și dinamica acestuia, sunt strâns legate de procesul antropogenezei, astfel că acestea ne conduc în cele mai vechi timpuri, până în preistorie. La un moment dat al evoluției sale, omul preistoric, în raporturile sale cu natura și cu ceilalți semeni, a început să conștientizeze antinomia *bine-rău*, ceea ce a condus la apariția unor *interdicții* „cu caracter prestabilit și sancționat punitiv, interdicții cu caracter social, religios dar și juridic și desemnate în mod convențional prin termenul polinezian de *tabu*”¹. Evoluția societății umane a condus în mod idubitabil și la evoluția normelor juridice (nescrise/cutume și scrise), la organizarea judecătorească și la instituțiile juridice, a procedurilor judiciare, a infracțiunilor și pedepselor, precum și la apariția profesiilor de judecător și avocat. Fiecare epocă istorică a fost marcată de progrese care s-au reflectat și în sistemul de drept al statelor, inclusiv a conștiinței juridice.

* CS I dr. habil. Gherghina Boda, Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva, email: ginaboda15@gmail.com.

¹ Liviu P. Marcu, *Istoria dreptului românesc*, Ed. Lumina Lex, București, 1997, p. 15.

Apariția interdicției, indiferent de natura sa, a atras după sine stabilirea, de către o persoană împuternicită cu judecarea faptei, adică a infracțiunii, a unor pedepse conforme cu încălcarea normelor prestabilite. Dacă societatea a înființat judecata, tot ea a înființat apărarea. Astfel că toate popoarele lumii care au ocrotit dreptul prin legi au creat și un corp al avocaților cu principala îndatorire de a-l apăra pe cel slab în fața celui puternic, astfel că avocatura se prezintă ca o instituție cu o îndelungată tradiție istorică, strâns legată de importanța acordată dreptului în societate și democrația care o caracterizează². Dacă la început apărarea era făcută de persoana în cauză sau de rudele sale, cu timpul această sarcină s-a transferat unor persoane cu cunoștințe speciale care le redactau împricinaților pledoarii pe care aceștia le prezentau când se înfățișau la judecată³, apoi cu timpul i-au reprezentat. Apare astfel ideea de apărător, regăsită încă în Vechiul Testament (Cartea Facerii, 18, 6), când Avraam pledează pentru cei posibil "drepti" din cetatea plină de păcate Sodoma⁴.

Din punct de vedere istoric, originea avocaturii este plasată în Roma antică, instituția avocaturii fiindu-i atribuită lui Romulus iar aprobarea sa ca profesie fiind făcută de împăratul Traian, urmașii săi aducând noi reglementări, astfel că în perioada împăratului Justinian avocatura cunoștea deja organizarea în colegii și corporații cu caracter profesional, tot atunci avocatul fiind retribuit prin plata unor onorarii⁵.

Însă organizarea avocaturii pe baze profesionale este o caracteristică a societăților moderne. În țara noastră, această organizare începe odată cu adoptarea *Regulamentelor organice*⁶, însă capătă baze moderne abia în 1864, în timpul domnitorului Al. I. Cuza. Prin *Legea din 6 decembrie 1864* se oferea o viziune modernă asupra profesiei de avocat și a corpului de avocați, reglementându-se exercitarea unei activități profesionale libere, după modelul francez, dominant în epocă. Conform acestei legi, avocatul, pentru a-și putea exercita activitatea, trebuia să îndeplinească mai multe condiții: să fie român sau naturalizat român; să dețină o diplomă în drept de la facultățile de profil din țară sau străinătate; să nu fie falit nereabilitat sau condamnat penal pentru delikte ca furt, calomnie, înșelăciune, abuz de încredere, mărturie mincinoasă, atentat la bunele moravuri

² Dan Țop, *Istoria avocaturii în România*, ediția a II-a, Ed. Bibliotheca, Târgoviște, 2014, p. 8; Mircea Duțu, *150 de ani de istorie a Baroului român modern*, Essentials, București, 2014, <https://www.juridice.ro/essentials/129/150-de-ani-de-istorie-a-baroului-roman-modern> (accesat la 20.01.2024).

³ *Ibidem*, p. 9.

⁴ Mircea Duțu, *op. cit.*

⁵ Dan Țop, *op. cit.*, pp. 9–11.

⁶ Iosif Florin Moldovan, *Istoria dreptului românesc*, Ed. Limes, Florești (Cluj-Napoca), 2016, pp. 119–132; Dumitru Firoiu, Liviu P. Marcu (coord.), *Istoria dreptului românesc*, vol. II, Partea I, Ed. Academiei RSR, București, 1984, pp. 174–184.

sau mită iar dacă îndeplinea aceste condiții, obținea cartea de avocatură și era înscris într-un tablou special al avocaților județului respectiv, având dreptul să pledeze în fața oricărui tribunal sau curte din țară⁷. Pe lângă tabloul avocaților definitiv, exista și un tablou special al stagiatorilor, care după doi ani puteau deveni definitiv.

Pe baza aceleiași legi, în anul 1865 se înființau Comisiile de disciplină, respectiv barourile, întâi la București, apoi la Iași și Dolj-Jiu⁸.

Baroul românesc a cunoscut o evoluție proprie și specifică, în mai multe etape, însă baza sa modernă este pusă de Legea din 1864, completată cu Legea din 8 iunie 1884 și cu Decretul din 29 decembrie 1886 pentru uniforma magistraților și a avocaților, care a marcat „epoca de organizare corporativă”⁹. Perioada 1907–1919 se caracterizează prin apariția legii din 12 martie 1907, care impunea o nouă organizare a corpului de avocați. În această lege apăreau pentru prima dată incompatibilitățile profesiei de avocat cu alte profesii, cum ar fi cea de comerciant, calitatea de profesor sub orice denumire la școlile publice, cu profesiile din administrație sau justiție, dispoziții care pe de-o parte apărau prestigiul profesiei de avocat, pe de altă parte preveneau concurența neloială¹⁰. A urmat perioada „unificării organice a barourilor” (1919–1931), în care, prin noile legi ale profesiei din 1921 și 1923, s-a realizat unificarea regimului de exercitare a avocaturii și a statutului avocatului la nivelul României Mari. Astfel, prin legea din 21 februarie 1923, pentru prima dată se înființează și o structură națională a ordinului avocaților, ceea ce conduce la crearea Uniunii Avocaților din România, cu o comisie permanentă la București și care reprezenta Corpul Avocaților din toată țara, administra Casa de Ajutor și se preocupa de perfecționarea legislației în materie¹¹. Aceasta a fost perioada de glorie a avocaturii române.

Datorită „lipsurilor, omisiunilor și defectelor” cuprinse în această lege, s-au făcut 3 modificări succesive, în 1925, 1927 și 1928, care însă nu au reușit să îndepărteze neajunsurile, ceea ce a condus la refacerea întregii legi în 1931. Noul proiect de lege a fost redactat de Constantin L. Naumescu, vicepreședintele Uniunii avocaților, după ce a fost discutat și aprobat de Congresul general al avocaților ținut la Brașov, în septembrie 1929, noua lege fiind sancționată prin Decretul regal nr. 4.221 din 22 decembrie 1931¹². Principalele modificări aduse sunt: de ordin administrativ (cu privire la barouri, înscrierea în Corpul avocaților, atribuțiile președintelui Uniunii, îndatoririle avocaților,

⁷ Mircea Duțu, *op. cit.*

⁸ *Ibidem.*

⁹ *Ibidem.*

¹⁰ *Ibidem.*

¹¹ Dan Țop, *op. cit.*, p. 82.

¹² *Lege pentru organizarea corpului de avocați*, Imprimeria Centrală, București, 1932, p. 4.

atribuțiile diferitelor organe ale Corpului, atribuțiile Consiliului general al Uniunii avocaților și modul lui de constituire, repartitia mai justă a mandatelor membrilor care formează comisia permanentă, determinarea atribuțiilor adunărilor generale ale Corpului); dezvoltarea textelor privitoare la drepturile avocaților în vederea rezolvării conflictelor dintre avocați și magistrați sau dintre avocați și persoanele particulare, apărându-se astfel demnitatea și prestigiul Corpului de avocați; completarea dispozițiilor privitoare la onorarii și obligarea instanțelor judecătorești să nu reducă aceste onorarii sub cele prevăzute în tariful minimal; s-au clarificat unele aspecte cu privire la acțiunea disciplinară prin completarea dispozițiilor procedurale, precizând și cine poate recurge la căile de atac pronunțate de instanțele de judecată; păstrarea autonomiei barourilor dar și atribuirea Uniunii unor drepturi de a împiedica încălcarea legii de către acestea; organizarea asistenței judiciare pe principiile cele mai moderne; organizarea Casei centrale de pensii și ajutoare pentru avocați, precum și a Caselor locale; rezolvarea controverselor privitoare la scutirea de stagiu și examen a stagiariilor prevăzută în legile anterioare, astfel că stagiul era stabilit la 3 ani și un examen obligatoriu pentru admiterea înscrierii în Corpul avocaților; introducerea titlului de doctor în drept ca și condiție de admitere în barou. Legislația a cunoscut ulterior modificări, dar nu semnificative.

Instaurarea comunismului a condus la schimbări legislative care să reflecte noile realități sociale. În 17 ianuarie 1948 intră în vigoare *Legea nr. 3* care desființa Barourile și înființa Colegiile de avocați pe județe și Uniunea Colegiilor de Avocați din România, ca persoane juridice de drept public¹³, iar prin Decretul nr. 281 din 21 iulie 1954, aceste colegii devin „organizații obștești cu personalitate juridică”¹⁴. Însă bazele juridice ale profesiei de avocat și ale unui statut profesional de tip european aveau să fie puse prin *Legea nr. 51 din 7 iunie 1955 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat*, cu modificările și completările ulterioare, prin care se preciza că profesia de avocat este liberă, independentă și se exercită doar de membrii barourilor, atât în cabinete individuale, cât și în cabinete asociate sau societăți civile. De amintit este și Decretul-lege nr. 90 din 28 februarie 1990 care preconiza măsuri pentru adaptarea profesiei de avocat la noile realități istorice și care și-a găsit împlinirea în *Legea nr. 51 din 7 iunie 1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat*. Prin completările și modificările ulterioare, această lege a stabilit bazele juridice ale profesiei și ale statutului său european. La Art. 1(1) se precizează că „Profesia de avocat este liberă și independentă, cu organizare și funcționare autonome, în condițiile prezentei legi și ale statutului profesiei iar la art. 1 (2) că „Profesia de avocat se exercită numai

¹³ Dan Țop, *op. cit.*, pp. 109–110.

¹⁴ Mircea Duțu, *op. cit.*

de membrii barourilor”¹⁵. După această data, legislația privitoare la organizarea și exercitarea profesiei de avocat a cunoscut modificări și completări, însă nu semnificative.

Constituirea organizațiilor profesionale ale avocaților în Transilvania a cunoscut o altă traiectorie. Prima cameră a avocaților a fost înființată la Cluj, în baza legii XXXIV/1874, modificată prin legea XXVII/1887, condițiile pentru a deveni avocat fiind diferite de cele din Principatele Române, aspiranții la această profesie având obligația să aibă cetățenia ungară, să fie posesorii unei diplome în drept, să aibă o experiență de trei ani pe lângă una din camerele de avocați și să susțină un examen în fața unei Comisii întrunite la Târgu-Mureș, care funcționa pentru Transilvania și Banat¹⁶. După promovarea examenului, candidatul primea o diplomă de avocat pe baza căreia se putea înscrie în camera avocaților iar conform Legii din 1874, la convocarea Președintelui Tribunalului, camerele avocațiale trebuiau să-și elaboreze statutele¹⁷.

Corpul Avocaților din județul Hunedoara a aparținut până la 1 ianuarie 1896 de Baroul Avocaților din Alba Iulia, care a fost dizolvat de către Ministerul de Justiție maghiar în anul 1895 prin ordonanța nr. 40863 I.M. 1/A, avocații din județul Hunedoara fiind așezați sub jurisdicția Baroului Arad până în 1923¹⁸. La începutul anului 1896, pe teritoriul județului Hunedoara figurau, conform Baroului Arad, 30 de avocați (13 în Deva, 6 în Hațeg, 4 în Baia-de-Criș, 6 în Orăștie și 1 în Petroșani), dintre care doar 9 români (2 în Deva – Francisc Hossu-Longin și dr. Alexandru Hossu-Longin; 2 în Hațeg – dr. Suci Gavrila, Bontescu Mihai; 2 în Baia-de-Criș – Candrea Gerasim, Papp Teodor; 3 în Orăștie – dr. Ioan Mihai, dr. Silviu Moldovan, dr. Aurel Muntean)¹⁹. În același an figurau 9 candidați la avocatură, dintre care 5 români²⁰.

Baroul Hunedoara a fost înființat în baza art. 119 din *Legea pentru organizarea și unificarea corpului de avocați* din 1923, prin decizia Ministerului de Justiție nr. 57646 din 23 oct. 1923, în urma Raportului nr. 22763/1923 întocmit de Directoratul General din Cluj, pentru constituirea Baroului fiind delegat Virgil Olariu²¹.

Adunarea generală de constituire a Baroului a avut loc în 2 decembrie 1923 la Palatul de Justiție din Deva, în sala nr. 88, etajul 2 și a fost prezidată de

¹⁵ *Legea nr. 51 din 7 iunie 1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat*, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/27141> (accesat la 23.01.2014).

¹⁶ Dan Țop, *op. cit.*, p. 66.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Raportul Consiliului Baroului Advocaților Hunedoara, Deva pe anul 1929*, Tipografia Județeană Deva, 1929, p. 3.

¹⁹ *Ibidem*, pp. 3–4.

²⁰ *Ibidem*, p. 4.

²¹ *Ibidem*, pp. 4–5.

președintele Tribunalului, cu această ocazie fiind ales și primul Decan, Dr. Iustin Pop, precum și primul Consiliu, al căror mandat a expirat la sfârșitul anului 1926, constituirea internă făcându-se în ședința din 9 martie 1924²².

Conform conspectului din 28 martie 1924 făcut de Baroul Arad, au fost trecuți la Baroul Hunedoara 68 de avocați, dintre care unul repatriat în Ungaria iar altul numit judecător, și 27 de stagiați, dintre aceștia doar 46 participând la adunarea generală și votând²³.

Prima Adunare generală deliberativă a Baroului din Deva a avut loc în 18 august 1924, deschiderea fiind făcută de decanul dr. Iustin Pop, renumit avocat, personalitate care s-a impus ca un remarcabil luptător pentru păstrarea drepturilor românilor și păstrarea identității naționale. Acest spirit militant l-a căpătat de la avocatul Francisc Hossu-Longin, al cărui practicant a fost după venirea sa la Deva²⁴. În cuvântarea sa, dr. Iustin Pop a pledat pentru noblețea profesiei de avocat, pentru rolul său în construirea unei societăți mai bune, pentru menținerea unor raporturi bune cu minoritățile²⁵. El s-a aflat în fruntea Baroului până la 13 februarie 1927.

În 2 ianuarie 1927 a fost convocată adunarea electivă, care a ales un nou Consiliu, dar nu a reușit să-și aleagă noul decan, niciunul dintre cei doi candidați neîntrunind majoritatea prevăzută de lege²⁶. La adunarea generală din 13 februarie 1927 a fost ales decan Dr. Eugen Tătar, mandatul acestuia și al noului Consiliului expirând la 3 martie 1930, în urma votului fiind aleasă conducerea Baroului: Decan: Dr. Eugen Tătar; membrii în Consiliu: Dr. László Lazar, Glück Eduard, Dr. Glava Cornel, Dr. Tirea Mihai, Dr. Issekutz Gregoriu. Iar în 3 martie au fost aleși următorii: Prodecan: Dr. László Lazar; casier și bibliotecar: Dr. Issekutz Gregoriu; membrii consiliului de disciplină, de fapt toți membrii Consiliului și conducerea serviciului central de asistență judiciară de pe lângă Barou: Dr. László Lazar²⁷.

Activitatea celui de-al doilea decan și Consiliu a început la 3 martie 1927 și a continuat activitatea începută de predecesori pe următoarele principii: „1. A exclude cu desăvârșire din viața propriu zisă a Baroului orice amestec în luptele politice; 2. În rezolvarea chestiunilor deferite Baroului a observa cea mai strictă

²² *Ibidem*, p. 6.

²³ *Raportul Consiliului Baroului Advocaților Hunedoara, Deva pe anul 1929*, Tipografia Județeană Deva, 1929, p. 6.

²⁴ Cosmin Budeancă, *Iustin Pop (1875–1943) o viață în slujba românismului*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2018, p. 85.

²⁵ *Ibidem*, pp. 172–173.

²⁶ *Raportul Consiliului Baroului Advocaților Deva pe anul 1927*, Tipografia Adolf Hirsch Deva, 1929, p. 4.

²⁷ *Ibidem*.

legalitate, dreptate și egalitate față de toți membrii săi, lăsând cu totul la o parte orice considerațiune de confesiune sau naționalitate”²⁸.

Tânărul Barou a desfășurat o bogată activitate de natură internă, care viza respectarea riguroasă a orelor oficiale în cursul cărora localul Baroului era deschis atât pentru membrii, cât și pentru cei care aveau treburi la Barou, rezolvarea imediată a oricăror acte intrate sau îndată după expirarea termenului legal de așteptare, cum ar fi cererile de înscriere, transfer etc., ordonarea tuturor cărților, registrelor, condicelor, jurnalelor de casă²⁹. Baroul a desfășurat și o activitate externă³⁰ determinată într-un anume fel de o serie de nemulțumiri legate de nefasta *Lege a accelerării judecăților*, nemulțumiri aduse în discuție în ședințe, adunări, congrese și presă, făcând front comun cu barourile de dincolo de Carpați și solicitând abrogarea acestei legi. O altă lege pe care o contestau era *Legea timbrului* care fiscaliza justiția. Prin noile taxe, justiția a devenit un lux pentru omul simplu deoarece nu-și putea permite toate cheltuielile impuse prin această lege și cea a portăreilor. De asemenea, s-au făcut intervenții la instanțele judecătorești pentru mărirea onorariilor avocațiale, pentru completarea locurilor vacante de judecători și de personal auxiliar, s-a străduit să mențină relații bune între magistrați și avocați.

În cadrul Baroului funcționa și un Consiliu disciplinar³¹ compus din 3, 5 și 7 membrii. În anul 1927, Consiliul de 3 membrii a ținut ședințe în 44 de cazuri, dintre care în 5 cazuri a decis trimiterea avocaților în judecată disciplinară, în 27 de cazuri a stins procedura iar în celelalte a dispus completarea instrucției. Consiliul de 5 membrii s-a întrunit pentru 6 cauze iar cel de 7 membrii pentru 2 cauze. Toate cauzele disciplinare au vizat avocații definitivii.

În ceea ce privește numărul de membrii, în martie 1927, Baroul Deva avea ca membrii 77 de avocați definitivii și 21 stagiari, iar la 31 decembrie, 82 avocați definitivii și 24 stagiari, fapt care reflectă creșterea numărului acestora³². Tot în acest an este înregistrată retragerea a doi avocați definitivii, Francisc Hossu Longin și dr. Valeriu Simoneti.

La sfârșitul anului 1929, Baroul Hunedoara, conform Registrelelor sale de evidență, avea 84 de avocați definitivii și 7 avocați stagiari, efectivul avocaților practicanți fiind de 91³³ iar averea totală a baroului era de 230.077 lei, din care 68.424 lei reprezentau fondul de întrajutorare și 10.660 lei, biblioteca juridică³⁴.

²⁸ *Ibidem*, pp. 4–5.

²⁹ *Ibidem*, pp. 19–20.

³⁰ *Ibidem*, pp. 5–7.

³¹ *Ibidem*, pp. 21–22.

³² *Ibidem*, p. 23.

³³ *Raportul Consiliului Baroului Advocaților Deva pe anul 1929*, Tipografia județeană Deva, 1930, p. 6.

³⁴ *Raportul Consiliului Baroului Advocaților Deva pe anul 1927*, Tipografia Adolf Hirsch Deva, 1929, p. 19.

Conform raportului pe anul 1929, situația avocaților și a barourilor a cunoscut o permanentă degradare, în special ca urmare a creșterii taxelor de timbru și a impozitelor, așa încât „*justiția este foarte costisitoare*. Este destul să amintim, că bună oară *timbrele* ce le aplică, *într-un proces de divorț sunt în jur de 1000 lei*. Oamenii, întrucât pot, înconjură procesul, iar aceia care sunt nevoiți a recurge la justiție, nu au bani, în schimb avocatul încredințat cu reprezentarea, nu poate face față cheltuielilor enorme împreunate cu timbrele”³⁵. De asemenea, sunt identificate o serie de anomalii legislative, precum și latura politică a acestor legiuri, disfuncționalități în activitatea unor instituții, cum ar fi Administrația financiară și Cartea funciară, care au personal insuficient ca număr și pregătire. De pildă, suprimarea diurnelor judecătorului, prin Ordonanța Ministerului de Justiție nr. 58099 din 2 iulie 1928, prevedea că în caz de deplasare în vederea unei cercetări, judecătorul are doar drept la transport în natură și la alimente în natură, reclamantului revenindu-i sarcina de a-l „transporta pe judecător cu echipagiul său, îl prevede cu mâncare și beutură din al său. Să impune întrebarea: ce păreri, ce convingeri să vor fi străcurat și plămădit în mintea părâtului, pânăce judecătorul transportat cu vehiculul reclamantului să va fi înfruptat la casa și masa reclamantului? Și, mai ales, când se știe, că oricine, care așteaptă goști, emulează în a se pregăti cât mai bine, servind tot ce are mai fin și mai convenabil. Și ce se întâmplă atunci, când un judecător, cum nu este rar cazul, nu poate consuma mâncări obicinuite, ci este supus unui regim special?”³⁶. De aceea, Baroul devenea a solicitat abrogarea acestei ordonanțe.

O reușită a consiliului Baroului a fost faptul că, în urma mai multor demersuri, a recuperat de la Baroul Arad suma de 4.484 lei și 30 bani, plus obligațiunile neîncasate, care reprezenta o parte din suma primită de la guvernul maghiar după 1918, precum și inițiativa înființării unei asociații a avocaților cu scop de întrajutorare în caz de deces, boală sau lipsuri materiale³⁷.

La sfârșitul mandatului, bilanțul prezentat de Consiliu a fost unul pozitiv care s-a remarcat printr-o activitate internă activă, prin eforturi susținute de atragere de noi membrii, de creștere a averii Baroului, de îmbunătățire a condițiilor materiale prin achiziționarea de mobilier nou și de îmbogățire a fondului de carte al bibliotecii, de cultivarea unor bune relații cu magistrației și cu celelalte barouri din țară, de implicare activă în domeniul legislativ atenționând în privința unor legi discutabile etc., prin această activitate intensă ducând mai departe munca desfășurată de primul consiliu.

Anul 1931 este marcat de apariția *Legii pentru organizarea corpului de avocați*, publicată în Monitorul Oficial nr. 301/28 decembrie 1931, care la art. 156

³⁵ *Raportul Consiliului Baroului Advocaților Deva pe anul 1929*, p. 8.

³⁶ *Ibidem*, p. 13.

³⁷ *Ibidem*, pp. 20–21.

specifica faptul că „atribuțiile Consiliului baroului sunt următoarele: d). Să se ocupe de orice chestiune ce interesează exercițiul profesiei de avocat, mai ales în privința drepturilor avocaților și a strictei observări a „îndatoririlor lor profesionale”; e). să se întocmească în fiecare an și să înainteze Uniunii avocaților, în luna ianuarie, un raport asupra mersului justiției și lacunelor constatate în organizarea și funcționarea ei în cursul anului expirat”³⁸. Această lege oficializa rapoartele întocmite până atunci de barouri, inclusiv cele ale baroului Deva, contestate de un inspector judiciar din Cluj în anul 1928³⁹.

La 14 iunie 1931 a avut loc Adunarea generală extraordinară electivă convocată în urma deciziei Comisiunii Permanente a Uniunii cu nr. 263 din 7 mai 1931, prin care au fost anulate alegerile baroului din anul 1930 pe motiv că legea nu permite alegeri prin aclamațiune, în cadrul căreia au participat 58 de membri ai baroului cu drept de vot și care au ales decanul în persoana dr. Eugen Tătar și consilierii la conducere, cu mandat până la 30 iunie 1934, iar ca delegat în Consiliul general al avocaților a fost ales decanul⁴⁰.

În ceea ce privește numărul avocaților, se constată o creștere a acestuia, astfel că în anul 1931 figurau ca înscriși 88 avocați definitiv și 12 avocați stagiați, iar în 1932, 97 avocați definitiv și 10 stagiați⁴¹.

Baroul își desfășura activitatea în câteva încăperi ale Palatului Justiției, care au fost renovate și mobilate pe cheltuiala sa.

În ceea ce privește situația materială, conform bilanțului general, Baroul dispunea în anul 1931 de un stat activ în valoare de 176.451,50 lei, fără nicio datorie⁴², ceea ce demonstrează remarcabilele competențe organizatoric-financiare ale consiliului într-o perioadă economică precară marcată de puternica criză care cuprinsese întreaga țară.

Problemele cu care s-a confruntat Baroul au fost cele din anii precedenți, însă amplificate de criză economică și de fiscalismul foarte ridicat, dar și de unele legi considerate injuste, care afectau statutul material și profesional al avocaților, cum ar fi sporirea timbrului și impozitului pe acte și fapte juridice, aplicarea timbrului de aviație în justiție, desființarea instituției executorilor, citarea avocaților ca martori în procese ș.a.⁴³.

Ca urmare a *Decretului nr. 281/1954 pentru organizarea și exercitarea avocaturii în Republica Populară Română*, Colegiile de avocați erau constituite pe regiuni,

³⁸ *Raportul consiliului baroului avocaților Hunedoara cu sediul la Deva pe anul 1931*, Tiparul „Tipografiei Județene”, Deva, 1932, p. 4.

³⁹ *Ibidem*, p. 3.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 21.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Ibidem*, p. 23.

⁴³ *Ibidem*, pp. 9–10.

cu sediul în localitățile de reședință ale Tribunalelor Regionale, Colegiului de avocați Hunedoara fiindu-i arondate Birourile colective de asistență juridică Deva, Sebeș, Petroșani, Orăștie, Ilia, Hunedoara, Brad, Hațeg, Alba Iulia, până în februarie 1968, o lună mai târziu rămânând doar Hunedoara, Deva și Petroșani⁴⁴.

Informații despre activitatea Baroului din Deva nu se găsesc în fondurile arhivistice în dosare distincte, ceea ce îngreunează munca de cercetare deoarece este posibil să se strecoare informații în alte fonduri care vizează activitatea altor instituții, găsirea acestora fiind doar o chestiune de noroc. După anul 1931, se constată o lipsă acută de informații despre Baroul din Deva.

Din 1990, Barourile s-au constituit pe județe, cu sediul în orașul de reședință. Astfel, Baroul își desfășoară activitatea la Deva, forul tutelar fiind Uniunea Avocaților din România.

Referitor la atitudinea Baroului hunedorean față de femeia-avocat, remarcăm modernism și deschidere. Într-o profesie destinată prin excelență bărbaților, femeile și-au făcut loc cu foarte mare greutate, dar cu succes în cele din urmă. Nu trebuie uitat că prima femeie avocat și doctor în Drept din Europa, nu numai din România, doctorat obținut în anul 1890 la Paris cu teza *Condiția legală a mamei în dreptul român și dreptul francez*, la doar 23 de ani, este româncă Sarmiza Bilcescu, care a fost și prima femeie înscrisă ca avocat la Baroul Ilfov⁴⁵. S-a născut la București pe 27 aprilie 1867, într-o familie respectabilă, tatăl său Dumitru Bilcescu fusese șef al Controlului Finanțelor în timpul domnitorului Barbu Știrbey⁴⁶. Ea a scris istorie ca fiind prima femeie admisă la facultatea de Drept din Paris și prima femeie din România admisă în Baroul Ilfov în anul 1890, după lungi dezbateri în cadrul Consiliului avocaților condus de Take Ionescu⁴⁷. Deși nu a profesat niciodată, este de admirat curajul său de a intra într-o lume în care accesul femeilor era interzis, spărgând cutumele privitoare la o profesie destinată prin excelență bărbaților. Sarmiza Bilcescu s-a transformat într-un simbol al luptei femeii pentru emancipare, exemplu său fiind urmat în anii următori de tot mai multe femei care au urmat cursurile Facultății de Drept, care au profesat și care au fost admise în barouri.

De amintit și celelalte luptătoare pentru intrarea în barouri, și aici ne referim la Elena Popovici, tot din Ilfov, care a fost următoarea femeie care a cerut în 1901 dreptul de a intra într-un barou, însă fără succes, Ella Negruzzi din București, Elena Pop din Iași, Margareta Paximade Ghelmegeanu din Pitești, Minodora

⁴⁴ *Istoricul Baroului Hunedoara*, în *Hunedoara juridică*, nr. 1, 2014, S.C.Clic Computer Art Design S.R.L. Deva, p. 118.

⁴⁵ Dan Țop, *op. cit.*, p. 82.

⁴⁶ Mihai Mincan, *Povestea Sarmizei Bilcescu, prima femeie avocat din Europa*, f.a., <https://historia.ro/> (accesat la 01.02.2024).

⁴⁷ *Ibidem*.

Herlea, prima avocată din județul Hunedoara. Aceasta din urmă provenea dintr-o familie de avocați hunedoreni, fratele său, Alexandru, fiind un cunoscut avocat dar și redactorul publicației „Solia Dreptății”, organul Partidului Național Țărănesc, care a apărut la Orăștie⁴⁸.

Lupta femeii-avocat pentru înscrierea în Barou nu a fost una ușoară. Cu toate că practicau și pledau în procese, admiterea lor în Barou a întâmpinat multe piedici. După Marea Unire, în primăvara anului 1919, problema femeii-avocat a fost iarăși adusă în atenția autorităților statului prin cererile de înscriere în Barou făcute de Elena Pop la Iași și Ella Negruzzi la București. Lupta acestora a fost sprijinită de mai mulți avocați printre care s-a remarcat profesorul jurist Dem. Alexandresco, care a prezentat Senatului României un proiect de lege, solicitând guvernului „urgență” în soluționare⁴⁹. Urmarea a fost admiterea acestor cereri iar Curtea de Apel București, sub președinția juristului Democrat Nicolae Schina, prin verdictul pronunțat în procesul intentat de Ella Negruzzi, a dat câștig de cauză juristelor militante, statutând că „femeia româncă, având vârsta de 21 ani, titlul academic de licențiat sau doctor în drept, are dreptul de a fi înscrisă în barou, nefiind nici un text expres de lege care să o oprească de a exercita profesiunea de avocat”⁵⁰. Astfel, această decizie a statornicit în drept principiul egalității sexelor în exercițiul funcțiilor publice din domeniul justiției române. Într-un interviu din 1933, Ella Negruzzi spunea că „Înscrierea în barou am făcut-o în 1913 la Iași, fiind admisă de comitetul de disciplina cu majoritate de voturi. La debut, Burada, primul președinte, a ținut un frumos discurs. Debutul l-am avut alături de maestrul Dissescu și Take Ionescu în procesul Amira, având ca adversar pe d. Rosenthal”⁵¹.

Referitor la profesia de avocat, Margareta Paximade Ghelmegeanu afirma că aceasta „dă femeii mai mult echilibru și mai multă disciplină în ținuta și în actele ei. Este una din meseriile care încearcă mai mult simțul de răspundere, și faptul că femeile au putut să ocupe un loc respectat – deși sunt la prima generație care pășește pragul – demonstrează odată mai mult, că femeia este tot atât de aptă, ca și bărbatul, să ocupe orice post de muncă și răspundere”⁵².

⁴⁸ Marian Boboc, *Un documentar – cadou de Ziua Femeii: Prima femeie avocat din județul Hunedoara – domnișoara Minodora Herlea*, în *hunedoaraplus.ro*, 8 martie 2017, f.p., <https://hunedoaraplus.ro/un-documentar-cadou-de-ziua-femeii-prima-femeie-avocat-din-judetul-hunedoara-domnisoara-minodora-herlea/> (accesat la 02.02.2024).

⁴⁹ Ion Gheorghiu-Brădet, *Istoria dreptului românesc (de la origini până în 1945)*, Ed. Tipocart Brașovia, Brașov, 1994, pp. 145–146.

⁵⁰ *Ibidem*, p. 146.

⁵¹ W. Șerban, *Jubileul de 10 ani al femeii-avocat*, în *Ilustrațiunea Română*, nr. 9, 22 februarie 1933, București, p. 6.

⁵² *Ibidem*.

Avocata Minodora Herlea este primită în Baroul Deva la 23 august 1932, an în care acesta face istorie și se aliniază direcției moderne în justiție. De remarcat că înainte de 1932, anume în 1927, baroul a mai angajat o femeie, pe Elena Tămaș, fostă impiegată la Tribunalul Hunedoara, pe postul de grefieră⁵³.

Schimbarea de atitudine față de femeia avocat se reflectă și în legea pentru organizarea corpului de avocați din 1931, care la Cap. I, Art. 4 preciza că „Femeia avocat care se căsătorește păstrează capacitatea deplină în exercitarea profesiei. Femeia măritată care îndeplinește condițiile art. 1, va putea cere înscrierea în Corpul avocaților și exercită profesiunea cu deplină capacitate, fără a avea nevoie de autorizația soțului său”⁵⁴.

Contribuția avocaților la societatea hunedoreană nu s-a limitat doar la domeniul justiției, ci și la participarea la unele evenimente cu caracter național, cum a fost Marea Unire. Aceștia s-au erijat în adevărate simboluri în care se regăsesc „valori și speranțe, idealuri și credință, unitate și demnitate”⁵⁵, lupta comună alături de ceilalți cetățeni ai țării, demonstrând o mentalitate profesională realistă, tradiții solide ale profesiei de avocat și spiritul luminat al vremurilor care reclamau cu tărie idealul de întregire națională.

Județul Hunedoara a trimis un număr de 165 de delegați la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, printre ei regăsindu-se și mulți avocați. Dintre aceștia, cei care și-au adus în mod direct contribuția la marele act al Unirii, îi putem aminti pe: **Francisc Hossu Longin** (1847–1935)⁵⁶, avocat în Deva, care a defășurat o vastă activitate politică, social-culturală, economică și națională, om de aleasă cultură, colaborator la diferite ziare și reviste românești, care a devenit una dintre personalitățile marcante din perioada 1880–1918. S-a distins și ca un apărător de seamă în procesul Memorandumului din mai 1894, dar și ca delegat la Alba Iulia, apoi ca membru în Consiliul Național Român din Deva și în Marele Sfat Național al Transilvaniei; **dr. Petru Groza** (1884–1958)⁵⁷, avocat în Deva, desfășoară o susținută activitate politică, îndeosebi după Marea Unire la care participă ca delegat, membru în Consiliul Național Român din Deva. A avut un rol important în instaurarea regimului comunist în România. Alți avocați care și-au adus contribuția la actul Unirii din 1918 au fost: dr. Cornel Glava, avocat în Crișcior, dr. Ștefan Rozvan, avocat în Ilia, dr. Gheorghe Dubleșiu,

⁵³ *Raportul Consiliului Baroului Advocaților Deva pe anul 1927*, p. 20.

⁵⁴ *Legea pentru organizarea corpului de avocați din 22 decembrie 1931*, Imprimeria centrală, București, 1932, p. 17.

⁵⁵ Lazăr Grunetu, Mirel Ionescu, *Contribuția avocaților din Transilvania și Banat la Marea Unire*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2018, p. 15.

⁵⁶ Victor Șuiaga, *Hunedoreni la Marea Unire 1 Decembrie 1918*, Ed. SC Polidava SA Deva, 1993, pp. 22–23; Lazăr Grunetu, Mirel Ionescu, *Contribuția avocaților din Transilvania și Banat la Marea Unire*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2018, pp. 343–345.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 23; Lazăr Grunetu, Mirel Ionescu, *op. cit.*, pp. 335–337.

avocat în Hunedoara, dr. Aurel Vlad, avocat în Orăștie, distinsă personalitate hunedoreană, deosebit de activ în plan politic, decedat în penitenciarul de la Sighet la 4 iulie 1953, dr. Aurel Muntean, avocat în Orăștie, dr. Ioan Marghita, avocat în Geoagiu, dr. Augustin Deac, avocat în Orăștie. Avocați hunedoreni, stabiliți în alte județe, și-au adus contribuția cu aceeași dăruire ca cei de pe meleagurile natale. Aici putem aminti pe dr. Amos Frâncu, avocat în Cluj, născut în Baia de Criș și mare personalitate hunedoreană, precum și pe dr. Ioan Demian, avocat în Sânicolau Mare, născut în Hărțăgani.

O parte dintre acești avocați naționaliști au făcut cu siguranță parte din Baroul din Deva, ceea ce le demonstrează calitatea umană, civică și națională, dincolo de cea profesională. Cert este că în decursul timpului numărul de membrii ai Baroului a crescut permanent, la fel și activitatea care s-a diversificat și amplificat, dovadă împlinirea a 100 de ani de ființare susținută și permanentă în anul 1923.

Bibliografie

Surse editate. Lucrări generale și speciale

- Budeancă, Cosmin, *Iustin Pop (1875–1943) o viață în slujba românismului*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2018.
- Firoiu, Dumitru, Marcu, Liviu p. (coord.), *Istoria dreptului românesc*, Vol. II, Partea I, Ed. Academiei RSR, București, 1984.
- Gheorghiu-Brădet, Ion, *Istoria dreptului românesc (de la origini până în 1945)*, Ed. Tipocart Brașovia, Brașov, 1994.
- Grunențu, Lazăr, Ionescu, Mirel, *Contribuția avocaților din Transilvania și Banat la Marea Unire*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2018.
- „Istoricul Baroului Hunedoara”, în *Hunedoara juridică*, nr. 1, 2014, S.C.Clic Computer Art Design S.R.L. Deva.
- Marcu, Liviu P., *Istoria dreptului românesc*, Ed. Lumina Lex, București, 1997.
- Moldovan, Iosif Florin, *Istoria dreptului românesc*, Ed. Limes, Florești (Cluj-Napoca), 2016.
- Legea pentru organizarea corpului de avocați din 22 decembrie 1931*, M.O. Imprimeria centrală, București, 1932.
- Raportul Consiliului Baroului Advocaților Deva pe anul 1927*, Tipografia Adolf Hirsch Deva, 1929.
- Raportul Consiliului Baroului Advocaților Hunedoara, Deva pe anul 1929*, Tipografia Județeană Deva, 1929.
- Raportul consiliului baroului avocaților Hunedoara cu sediul la Deva pe anul 1931*, Tiparul „Tipografiei Județene”, Deva, 1932.

Șerban, W., „Jubileul de 10 ani al femeii-avocat”, în *Ilustrațiunea Română*, nr. 9, 22 februarie 1933, București.

Șuiaga, Victor, *Hunedoreni la Marea Unire 1 Decembrie 1918*, Ed. SC Polidava SA Deva, 1993.

Țop, Dan, *Istoria avocaturii în România*, ediția a II-a, Ed. Bibliotheca, Târgoviște, 2014.

Webografie

Boboc, Marian, „Un documentar – cadou de Ziua Femeii: Prima femeie avocat din județul Hunedoara – domnișoara Minodora Herlea”, în [hunedoaraplus.ro](https://hunedoaraplus.ro/un-documentar-cadou-de-ziua-femeii-prima-femeie-avocat-din-judetul-hunedoara-domnisoara-minodora-herlea/), 8 martie 2017, f.p., <https://hunedoaraplus.ro/un-documentar-cadou-de-ziua-femeii-prima-femeie-avocat-din-judetul-hunedoara-domnisoara-minodora-herlea/> (accesat la 02.02.2024).

Duțu, Mircea, „150 de ani de istorie a Baroului român modern”, *Essentials*, București, 2014, <https://www.juridice.ro/essentials/129/150-de-ani-de-istorie-a-baroului-roman-modern> (accesat la 20.01.2024).

Mincan, Mihai, „Povestea Sarmizei Bilcescu, prima femeie avocat din Europa”, f.a., <https://historia.ro/> (accesat la 01.02.2024).

Legea nr. 51 din 7 iunie 1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/27141> (accesat la 23.01.2014).